

Supersankaruuden lyhyt oppimäärä

Tampereen yliopistossa on aiemmin nähty kursseja niin roolipeleistä kuin scifistäkin, mutta supersankarisarjakuvat ovat tähän asti jääneet vähemmälle huomiolle.

Kammotavaa aukkoa kansansivistyksessä paikattiin syksyllä 2011 englantilaisen filologian oppiaineen syventävällä kurssilla Reading Superhero Comics – Form, History, Culture. Kolmetoista pienryhmätuntia ja kymmensivuisen kurssiesseen käsittävä kurssi veti 13 oppilasta – allekirjoittanut joukossaan – ja nettosi heille kuusi opintopistettä. Toisin kuin termi "sarjakuvakurssi" yleensä mielletään, ei kurssilla opetettu tekemään sarjakuvia, vaan tutkimaan niitä analyyttisesti kuten mitä tahansa kaunokirjallista teosta.

Pelkkää Batmanin lukemista kurssi ei sentään ollut.

oppitunnilla oppilaille jaettiin valokopiot Stan Leen ja Steve Ditkon The Amazing Spider-Man #1:sta vuodelta 1962 sekä ote Todd McFarlanen tarinasta Spider-Man: Torment vuodelta 1990. Kylläiseksi annettiin ote teoksesta Reading Comics.

Hämähäkkimiehen, Teräsmiehen ja muiden klassikkoiden ensiesiintymiset ovat valaisevaa luettavaa. Harva arvaisikaan, että Teräsmies alun perin käytti voimiaan piestäkseen vaimonhakkaajia ja estääkseen korruptoituneita poliitikkoja viemästä Yhdysvaltoja mukaan sotaan Eurooppaan. Vain kaksi vuotta myöhemmin Kapteeni Amerikka murjoi natsveja oman lehensä sivuilla vuotta ennen kuin Yhdysvallat edes liittyi sotaan. Yhdeksi kurssin jatkuvista teemoista muodostuikin supersankari-

Kun kykenee aivastamaan autoja ruttuun, ei mikä tahansa pikkunilkki enää riitä vastukseksi.

Kullekin oppitunnille luettiin yksi sarjakuvateksti sekä yksi tai kaksi aiheeseen liittyvää teorianekstia. Luennoitsija piti lyhyen luennon ja yksi oppilaista piti teksteistä alustuksen, minkä jälkeen teksteistä keskusteltiin vapaamuotoisesti. Kurssin vastaava opettaja oli Mervi Miettinen, jonka lisensiaattintyö *Superhero Comics and the Popular Geopolitics of American Identity* tarkastettiin viime keväänä. Hän on laatinut peräti kaksi gradua supersankareista. Väitöskirja on työn alla.

Syntytarina

Kurssilla puidut sarjakuvat olivat pääasiassa joko tunnettujen hahmojen ensiesiintymisiä takavuosilta tai merkittäviä albumeita viimeisiltä pariltakymmeneltä vuodelta. Kaikki lähti kuvakerronnan lukutaidosta ja analyysistä. Ensimmäisellä

en ja etenkin Kapteeni Amerikan poliittiset ulottuvuudet. Kurssin loppupuolella oli jopa kokonainen oppitunti pelkästään supersankarisarjakuvien reaktioista syyskuun 11. päivän iskuihin.

Muita kurssilla käsiteltyjä aiheita olivat muun muassa supersankarit ja sukupuoli, naisen paikka supersankarisarjakuvissa, oman käden oikeus ja supersankarien laillisuus, supersankarien asema demokratiassa sekä supersankarit ja amerikkalainen monomyytti.

Supersankarisarjakuvan historia käytiin läpi sen synnystä 1930-luvulta nykypäivään saakka. Sivussa torpedoitin muutama yleinen harhaluulo 50-luvun moraalipaniikin synnyttämästä *Comics Code Authoritysta* ja sen vaikutuksesta sarjakuvialan talouteen. On väitetty, että se likimain johti alan tuhoon, mutta tutkija Amy Nybergin mukaan taloudel-

© ALAN MOORE & GARRY LEACH: MIRACLEMAN #1 REBIRTH, ECLIPSE

linen ahdinko johtui enemmän television noususta kilpailemaan lasten ja nuorten ajankäytöstä. Supersankarisarjakuvien julkaisijoita Comics Code saattoi jopa auttaa, sillä se rajoitti kilpailevien firmojen rikosjuttujen ja kauhutarjakkuvien sisältöä.

Comics Coden perustaminen oli virstanpylväs, joka päätti supersankarisarjakuvien kultaisen ajan ja aloitti hopeisen. Hopeinen puolestaan päättyi utuisesti 70-luvun alussa. Seurasi pronssi-aika, joka jatkui 80-luvun puoliväliin ja päättyi supersankaruuden perinpohjaiseen dekonstruktioon Alan Mooren ja Frank Millerin käsissä. Nyt elämme modernia aikaa, eikä mikään aihe ole enää kielletty. Supersankareita saa jopa tutkia akateemisesti. Aluevaltaus on varsin tuore, ja käytännössä kaikki tutkimus muutamaa yksittäistä edelläkävijää lukuun ottamatta on tehty vii-

meisten 20 vuoden aikana. Supersankariteorian perusteet ovat kuitenkin ehtineet jo syntyä ja vakiintua.

Sankari ja roisto, kolikon kääntöpuolet

Supersankaritarinoissa keskeinen käsite on tietenkin itse sankari. Supersankarilla on nippu määrittäviä piirteitä, jotka on eräässä päätöksessään vuodelta 1952 listannut riemastuttavasti nimetty tuomari Learned Hand. Nämä piirteet ovat tehtävä (yleensä pahuutta vastaan kamppailu), supervoimat ja salainen henkilöllisyys. Kaikki eivät kuitenkaan ole välttämättömiä. Esimerkiksi Teräsmies ja Hämähäkkimies täyttävät tyylipuhtaasti kaikki kolme kriteeriä, mutta Ihmenelosten henkilöllisyydet ovat julkisia, Hulkilla ei ole tehtävää, ja Batmanilla ei ole supervoimia.

Kaikki klassiset roistot edustavat jollain tavoin jotain sankarinsa pimeää puolta.

Kiinnostava esimerkki on Tuomari. Kaikki tietävät hänen olevan Frank Castle, eikä hänellä ole supervoimia. Tuomari on jopa ikääntynyt Vietnamin sodan veteraaniksi suunnilleen oikeaa vauhtia. Tehtävä hänellä sentään on, mutta voidaan pohtia, onko hän varsinainen supersankari. Hän ei ole järin "super" ja sankaruuskin on kyseenalaista.

Tuomari on proaktiivinen. Hän harjoittaa ennaltaehkäisevää rikostorjuntaa, välillä tarpeettomankin kovin ottein. Toisin on esimerkiksi Teräsmiehen, Batmanin ja kumppaneiden laita. He ovat reaktiivisia, eli he reagoivat rikollisten toimiin joko pysäyttämällä juonia tai ottamalla kiinni ja rankaisemalla pahantekijöitä. Superroistot ovat kolikon toinen puoli. He lähtevät aktiivisesti edistämään juonia. Supersankarit myös tarvitsevat superroistoja. Kun kykenee aivastamaan autoja ruttuun, ei mikään tahansa pikkunilkki enää riitä vastukseksi.

Roisto on sankarin peilikuva. Supersankarit ovat yleensä lihaksikkaita, jyrkävälukaisia, komeita ja ainakin kohtalaisen väkkyjä. Superroistot ovat usein hinteliä tai groteskin suurikokoisia ja lihaksikkaita. Monet ovat henkisesti vajaita ja melkein kaikki ovat lähtökohtaisesti mielisairaita. Kaikki klassiset roistot edustavat jollain tavoin jotain sankarinsa pimeää puolta. Professori Xavier ja Magneto ovat samaa mieltä ongelmasta ihmisten ja mutanttien yhteisessä, mutta kiistelevät sen ratkaisusta. Kuten Batman, myös Variksenpelätti käyttää pelkoa aseenaan.

Entä jos supersankarit eivät olisikaan reaktiivisia? Tämän kysymyksen esittäminen oli ensimmäisiä askeleita supersankareiden dekonstruktiossa 80-luvulla. Jo 70-luvulla nähty Tuomari on väkivaltainen sosiopaatti ja antisankari, joka on yhtä usein esiintynyt Daredevilin tai Hämähäkkimiehen vihollisena kuin omien tarinoidensa päähenkilönä.

Kun supersankari päättää ottaa ohjat omiin käsiinsä ja edistää omaa agendaansa aktiivisesti, tulee hänestä roisto. *Watchmenin* Ozymandias ja *Red Sonin* kommunistinen Teräsmies ovat malliesimerkkejä. Heitä motivoi supersankarin tehtävä kamppailla pahuutta vastaan ja tehdä hyvää, mutta tarkoitus pyhittää heidän keinonsa. Lopulta lukija ei ole enää varma, kuka on sankari ja kuka superroisto.

Seuraavassa numerossa...

Tässä vaiheessa on vielä epävarmaa, jatkuuko kurssi ensi vuonna samaan lepakkohuoneeseen. Kuten muut oppiaineen tarjoamat genrekurssit, oli tämäkin kurssi huomattavan suosittu. Toistaiseksi sen tulevaisuus vaikuttaa siis lupaavalta. Valitettavasti kurssissa ei kuitenkaan ole varsinaisia luentoja, jotka olisivat julkisia ja kaikelle kansalle avoimia. Akateemisesta supersankarien tutkimuksesta kiinnostuneille voin tarjota vain kurssin lukumateriaalin listausta. Opettajamme lisensiaattityö ja gradut ovat ladattavissa yliopiston verkkosivuilta. Lähdeluetteloista voi kaivaa lisää luettavaa. Lukemaan siitä! ●

Kurssin sarjakuvat

Kurssin lukumateriaaliin kuuluivat seuraavat sarjakuvat kokonaan tai osittain. Action Comics #1, 1938. Teräsmiehen ensiesiintyminen. The Amazing Spider-Man #1, 1965. Hämähäkkimiehen ensiesiintyminen. The Amazing Spider-Man vol.2 #36, 2001. Hämähäkkimies ja 9/11. Batman: The Dark Knight Returns, 1986. Frank Millerin Batman-klassikko. Suomennettu nimellä Yön ritari. Batman: The Killing Joke, 1988. Alan Mooren klassinen Batman-tarina. Suomennettu nimellä Tappava pila. Captain America Comics #1, 1940. Kapteeni Amerikan ensiesiintyminen. Captain America vol.4 #1, 2002. Kapteeni Amerikka kamppailee terroristeja vastaan. Captain America vol.5 #25, 2007. Kapteeni Amerikan kuolema. Detective Comics #27, #33 ja #38, 1939. Batmanin ja Robinin ensiesiintymiset. The Fantastic Four #1, 1961. Ihmenelosten ensiesiintyminen. Sensation Comics #1, 1941. Ihmenaisen ensiesiintyminen. Spider-Man: Torment, Pt. 3, 1990. Superman: Red Son, 2003. Mark Millarin moderni Teräsmies-klassikko. Suomennettu nimellä Punatähden poika. Tales of Suspense #39, 1963. Rautamiehen ensiesiintyminen. The Uncanny X-Men #135-137, 1980. Ote Dark Phoenix Sagasta. Watchmen, 1986-1987. Alan Mooren mestariteos. Suomennettu nimellä Vartijat.

Lukuläksy

Kurssin lukumateriaaliin kuuluvat teoreettiset tekstit. Useimmista kirjoista luettiin vain otteita. Bongco, Mila. Reading Comics. Language, Culture, and the Concept of the Superhero in Comic Books. Coogan, Peter. "The Definition of the Superhero". A Comics Studies Reader. Toim. Jeet Heer ja Kent Worcester. Crosby, Sara. "The Cruellest Season: Female Heroes Snapped into Sacrificial Heroines". Action Chicks. New Images of Tough Women in Popular Culture. Toim. Sherrie A. Inness. Dittmer, Jason. "Captain America's Empire: Reflections on Identity, Popular Culture, and Post-9/11 Geopolitics". Eco, Umberto. "The Myth of Superman" (1962). Fingerroth, Danny. Superman on the Couch. What Superheroes Really Tell Us About Ourselves and Our Society. Hughes, Jamie A. "Who Watches the Watchmen?: Ideology and 'Real World' Superheroes". Klock, Geoff. How to Read Superhero Comics and Why. Lang, Jeffrey S. ja Patrick Trimble. "Whatever Happened to the Man of Tomorrow? An Examination of the American Monomyth and the Comic Book Superhero". Nyberg, Amy Kiste. Seal of Approval. The History of the Comics Code. Reynolds, Richard. Super Heroes. A Modern Mythology.